

ДИТМАР ХМЕЛАРЖ

ПЕЧАЛБАТА

Превод от чешки: Теменуга Докторова, 1984

chitanka.info

За първи път установи, че с Мълния нещо не е в ред, в сряда, 13 януари, докато обработваше хроматограмите на серумните фосфолипиди. При крайното изчисление, когато определените от течния хроматограф елюцинатни времена на отделните съставки от серума се прехвърляха в оперативната му памет, Мълния изключи за около една минута.

За него това беше изненадващо, напълно неочаквано прекъсване на работата. Първото от времето, когато този компютър беше монтиран в лабораторията. Тяхната лаборатория беше една от първите, които се снабдиха с нов свръхпроводим миникомпютър от трето поколение. Той носеше типово обозначение VMP-35, но поради смайващата бързина на извършваните изчисления го нарекоха Мълния. Въвеждането на този компютър не само подобри и ускори отделните изследвания, извършвани в лабораторията, но даде възможност на него и на колегите му да се посветят на сложна експериментална работа.

Досега Мълния работеше без каквато и да било повреда. Можеше напълно да се разчита на него. Затова много се изненада от едноминутното прекъсване на работата. В първия миг помисли, че е спряло електричеството. Но само един поглед към периферните уреди на компютъра опроверга предположението му. Изглеждаше сякаш компютърът стачкува. Мълния отказваше да контактува с него. Всички опити да се разбере с машината посредством психодигиталната клавиатура на входящото устройство останаха напразни. Тъкмо посягаше към видеофона, за да повика електрониците, екранът светна отново. Мълния завърши изчислението, напечата го и сигнализира, че е готов да получи нови задания.

Той не осъществи първоначалното си намерение да осведоми електрониците за изключването на Мълния. Не му придаде голяма важност. По всяка вероятност ставаше дума за краткотрайно прегряване на оперативната памет, защото са намалели оборотите на микропомпата за течния хелий. Оборотите на помпата сигурно са намалели, тъй като по време на сутрешното пиково натоварване напрежението в мрежата се бе понижило.

През следващия месец Мълния извършваше безпогрешно всички изчисления и подадени задачи. Никакво прекъсване на програмата или блокиране на оперативната памет.

Но един месец след тази „стачка“ на Мълния — това стана на 12 февруари — в кабинета му дотича лаборантката Свен, за да му съобщи, че компютърът неочаквано престанал да изчислява. Отиде в лабораторията и завари Мълния в същото състояние, както преди месец. Оперативната памет не функционираше, на екрана нямаше никакви данни. Мълния отново стачкуваше по време на програмата за обработка на хроматограмите. Всички опити да установи контакт с компютъра бяха напразни. Но след около половинминутно очакване екранът отново светна. Мълния завърши изчислението, напечата го и зачака нови команди.

Той отново провери програмата за обработка на хроматограмите. Никъде не откри грешка, която да бъде причина за спирането на програмата. Изключи Мълния със смесени чувства. Каза на Свен да не споделя с никого това, което е видял.

Очакваше следващите реакции на Мълния с чувство на вътрешно напрежение, което не се поддаваше на определение. Измина месец, през който Мълния не прояви ни най-малък стремеж да се противопостави на програмираните указания. След още седмица твърдо започна да вярва, че причина за странния инат на Мълния е била някаква обективна дреболия. Но дойде 20 март, а с него и следващият номер на Мълния — отново едноминутно блокиране на програмата за обработка на хроматограмите.

Това вече му дойде много. Както преди вярваше, че е настъпила случайната повреда в оперативната памет на Мълния, но започна да се съмнява в обективните причини за блокирането ѝ. Четвъртото прекъсване в работата на компютъра през следващия месец (27 април) вече не го изненада. Усещаше, че в реакциите на Мълния има някаква странна логика. Следващите четири месеца напълно потвърдиха този факт: през тези месеци машината стачкува отново на същите дати както преди, т.е. на 13 май, 12 юни, 20 юли и 27 август. Не знаеше какво да мисли за всичко това. Редовните стачки на Мълния предизвикаха у него силно безпокойство, свързано с почти реални представи за неговата интелигентност.

Интелигентен, мислещ компютър! Имаше ли смисъл изобщо да се разсъждава в такива категории? Отчаяно отпъждаше мисълта, че изключването на оперативната памет на Мълния не е случайно, че компютърът съзнателно се самоизключва, сякаш иска да съобщи на

някого нещо важно. Компютърът винаги редовно прекъсваше на едно и също място в най-често използваната програма и това почти изключваше фактора случайност от каквато и да било повреда, произтичаща от чисто обективни причини — например повишена температура на оперативната памет, причинена от нестабилност на напрежението в мрежата. Каквото и да правеше, непрекъснато мислеше за Мълния. В споменатите дни сядаше пред неговия екран, пускаше програмата за обработка на хроматограмите и чакаше реакциите му. Представата, че Мълния не е само обикновен компютър — работещ робот, а мислещо същество, беше едновременно приятна и ужасяваща. Тръпки го побиваха всеки път, когато си даваше сметка за тази възможност. Усещането беше много странно, много неприятно.

Отделните дни, в които Мълния се изключваше, непрекъснато се въртяха в главата му. Поредицата от цифри 13122027 го придружаваше сутрин, обед и вечер. По различен начин умножаваше, събираще, изваждаше, делеше, коренуваше и степенуваше тези числа с цел да открие нещо конкретно. Получи само огромно количество цифри, които нищо не му говореха. Техните логаритми също не даваха никакъв резултат. Стигна толкова далеч, че в последователността на тези цифри виждаше кодове на селища. Комбинираще и подреждаше всички възможни наименования на градове. Нямаше никаква полза. Макар че съвсем не беше привърженик на научната фантастика, фантазията му работеше на пълни обороти. През следващите месеци отслабна с пет килограма. Толкова беше зает със своите представи, че просто нямаше време да мисли за каквото и да било режим на живот.

През един студен декемврийски ден в лабораторията, докато настройваше новата програма, му хрумна друга неправдоподобна мисъл. За осъществяването ѝ не беше необходимо нищо друго, освен да си купи фиш от междугалактическия тотализатор. Реши да опита. Когато зачертаваше на фиша числата 1, 3, 12, 20, 2 и 7, усещаше как сърцето му тупти. Същевременно се наруга наум защо тази мисъл не му е дошла по-рано.

Обстоятелството, че е познал и шестте числа, не го учуди. Малко го изненада само размерът на печалбата, която беше почти астрономическа: 550 000 айнщайна! След като чу радостната вест в петъчните сутрешни новини, дори не се загрижи как ще си отнесе печалбата у дома, а по-скоро какво ще направи компютърът. Защото

беше 13-ият ден от месеца, началото на новия цикъл в прекъсването на програмата. Неговото предположение, че „съобщенията“ на Мълния са вече в миналото, беше потвърдено същия ден преди обяд от безпогрешния ход на програмата за обработка на хроматограми.

Следобеда отиде да си изтегли печалбата...

За всички, които видяха как се случи това, беше съвсем непонятно как той не забеляза светлосиния аеромобил, приближаващ с голяма скорост откъм централната поликлиника. В момента на сблъсъка чантата му с половин милион айнщайна излетя от ръката му в голяма дъга и падна от другата страна на пътното платно. В последния проблясък на съзнание, миг преди да го погълне завинаги непроницаемият червен мрак, разбра, че Мълния е искал да му каже нещо много по-важно. Този студен декемврийски ден, когато отнасяше у дома печалбата си, беше вторник, 13.12.2027.

Публикувано в сп. „Наука и техника“, бр.29/1984 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.